

Mijo Ivurek, *Padre Petar Perica i njegova doba. Život i djelo isusovca, dobrotvora, domoljuba i mučenika s Dakse, pjesnika — autora najpjevanijih katoličkih pjesama u Hrvata: Do nebesa i Zdravo Djevo Kraljice Hrvata*, Naklada — Gea d.o.o., Zagreb, 2015, 319 str.

Knjiga je nastala o 70. obljetnici mučeničke smrti isusovca patra Petra Perice, kojega je čitav Dubrovnik cijenio i volio te ga nazivao »padre Perica«.

Mijo Ivurek je novinar i publicist koji je dosad već napisao nekoliko vrijednih knjiga o hrvatskoj kulturi i religiji: *Naš Marko*, monografija o prvom biskupu varaždinske biskupije Marku Culeju; *Crkva Marije Snježne u Belcu*; *Život i djelo Krunoslava Draganovića*. Vrlo informativan predgovor knjizi napisao je Dubrovčanin Hrvoje Kačić, pravnik i povjesničar. Pater Vladimir Horvat u pogovoru uspoređuje Ivurekov životopis patra Perice sa životopisom koji je napisao pater Roko Prkačin.

Knjiga se sastoji od osam autorskih poglavlja: 1. *Družba Isusova u povijesti i sadašnjosti Katoličke crkve u svijetu i hrvatskom narodu*; 2. *Život i djelo znamenitog isusovca i mučenika Petra Perice*; 3. *Mržnja i zločin — lice i naliče Titove staljinističke ideologije i prakse*; 4. *Krvi dubrovački listopad 1944. — početak Bleiburga*; 5. *Titov »antifašizam« — borba za totalitaristički poredak i samovlašće*; 6. *Ne zaboravu*; 7. *Peričin književno–pjesnički opus i kršćansko–socijalni angažman*; 8. *Drugi o patru Petru Perici*.

U prvom poglavlju autor je dao pregled povijesti isusovačkoga reda, opisavši okolnosti nastanka, temeljne dokumente Reda, neprijatelje i zapreke stare Družbe do ukinuća 1773., i obnovu reda 1814. godine. Velik dio poglavlja posvećen je isusovcima u hrvatskoj povijesti, posebice njihov utjecaj na razvoj školstva, a pridodan je i iscrpan popis znamenitih isusovaca stare Družbe, tj.

do kraja 18. stoljeća, s posebnim osvrtom na Rudera Boškovića. Budući da je školovanje i djelovanje patra Perice vezano uz Travnik i Dubrovnik, autor se detaljnije posvetio povijesti isusovačkog reda upravo na tom području.

Drugo poglavlje posvećeno je životu i djelovanju patra Perice. Petar Perica rođen je 27. lipnja 1881. u selu Kotišina kraj Makarske. Od 1895. do 1901. boravio je u isusovačkom sjemeništu u Travniku, a nakon toga je otišao u novicijat Družbe Isusove u Velehradu u Moravskoj. U Travniku je upoznao Petra Barbarića, prema kojem je imao izuzetno štovanje i prijateljstvo, pa je na odru odrezao pramen Barbarićeve kose i nosio ga kao relikviju, a kasnije je uvijek širio istinu o svom prijatelju, koji je još za života bio na glasu svetosti. U sjemeništu je na Pericu najsnažnije utjecao pater Antun Puntigam. Petar Perica na naročit je način doprinio pripremama posvećenja hrvatske omladine Srcu Isusovu 1900. godine: ispjevao je pjesmu *Do nebesa nek se ori*, koja je i tiskana u brošuri *Slavlje hrvatske omladine na osvit novoga stoljeća* u 50.000 primjeraka. Pjesmu je uglazbio tadašnji profesor travničke gimnazije Poljak Milan Smolka. Petar Perica sudjelovao je u hodočašću prilikom kojega je 3. srpnja 1900. u Sikstinskoj kapeli, zajedno s Franjom Scholzom iz Zagreba, uručio papi Leonu XIII. umjetnički izraden album hrvatske omladine sa 160.000 potpisa, naslovljen *Hrvatska omladina pri zalasku devetnaestoga i osvit dvadesetoga vijeka posvetila se javno i svečano Presv. Srcu Isusovu*. U poglavlju se donose i Peričini dojmovi s tog hodočašća.

Završivši novicijat, Petar Perica vratio se u Travnik 1904. kao prefekt daka. Te se godine slavila 50. obljetnica proglašenja dogme o Marijinoj Bezgrješnom Začecu. Petar Perica tom je prigodom 8. prosinca ispjevao pjesmu *Zdravo, Djevo*, za koju je Vladimir Sta-

huljak prilagodio melodiju jedne češke marijanske pjesme. Pjesma je prvi put objavljena u *Glasniku Srca Isusova* br. 9 za rujan 1904. godine, a Perica se u svojoj skromnosti nije potpisao, nego je u potpisu samo » — e —«. Danas je općenito slabo poznat podatak da je pjesmu ispjevao Petar Perica, pa prevladava mišljenje da je riječ o narodnoj pjesmi.

Treća poznata pjesma je *Oda u slavu Rudera Boškovića*, koju je Petar Perica napisao 1911. godine o 200. obljetnici Boškovićeve rođenja.

Petar Perica je od 1911. studirao teologiju u Innsbrucku i tamo je zaređen za svećenika 1914. godine, pa je mladu misu služio u rodnoj Kotišini 9. kolovoza. Nakon mlade mise vratio se u Innsbruck da dovrši studij teologije. Zatim je u Zagrebu od 1915. do 1916. obavio devetmesečnu »treću probaciju«, koja je završetak isusovačke formacije, i bio je pomoćni urednik *Glasnika Srca Isusova* i upravitelj Apostolata molitve u Zagrebačkoj nadbiskupiji. Od 1917. do 1919. predavao je hrvatski, latinski i grčki u travničkoj gimnaziji. U Splitu je od 1919. do 1929. godine. Utemeljio je 1920. društvo za intelektualce Liga preporoda te je utemeljio i vodio katoličko društvo Vojska Srca Isusova protiv psovke, koja i danas djeluje u nekim župama. Za hrvatsku katoličku mladež osnovano je sportsko društvo pod imenom Đački orao u suradnji s Ivanom Merzom, a u splitskom ogranku bio je duhovnik tog društva. Bio je prepoznatljiv po neobrijanoj bradi, koju nije brijao po savjetu liječnika zbog osjetljive kože. Bio je krhka zdravlja te je operirao pluća, a tijekom liječenja u Njemačkoj 1922. mističarka Tereza Neumann prorekla mu je mučeničku smrt. Koncem 1929. napustio je Split i preuzeo službu duhovnika sjemeništaraca u Šibeniku u novoosnovanom biskupijskom sjemeništu. Među sjemeništarcima uspostavio

je Marijinu kongregaciju. Na službi u Šibeniku bio je od 1929. do 1937. godine.

Dubrovačko razdoblje Peričina djelovanja trajalo je od 2. veljače 1939. do njegove nasilne smrti u listopadu 1944. godine. Bio je superior isusovačke zajednice, odgojitelj i duhovnik sjemeništaraca, kojima je organizirao orkestar za koji je pribavljao glazbala. Posvetio se pastoralnomu djelovanju oko mladih Dubrovčana: bio je duhovnik križarske organizacije daka i radnika i preuzeo je brigu za križarsko društvo križarica i malih križara. Pisao je pjesme, koje je objavljivao u vjerskim časopisima, i dramske tekstove, koje su izvodili njegovi mladi.

U travnju 1941. talijanske snage okupirale su dubrovačko područje, a na službenim i pojedinim neslužbenim zgradama podignute su talijanske zastave. Nezadovoljni građani prosvjedovali su i samoinicijativno skidali zastave, a u tom su najaktivniji bili članovi društva Križari. Talijanske vlasti zbog toga su 1. svibnja 1941. pritvorile patra Pericu, no pušten je u kućni pritvor nakon što se za njega založio talijanski isusovac Ventinelli.

U listopadu 1944. u Dubrovnik su ušli partizani. U noći 22. listopada iz biskupskog sjemeništa odveli su patra Pericu te ga zajedno s grupom drugih uhićenih dubrovačkih građana prevezli na otočić Daksa. Patra Pericu smaknuli su partizani 24. listopada 1944. godine, a obavijest o navodnoj presudi od 26. listopada 1944. »u ime naroda Jugoslavije« tiskali su na letku s popisom od 36 ubijene osobe, na kojem je naveden i pater Perica.

U trećem poglavlju *Mržnja i zločin* daje se uvid u jugoslavensku politiku prema Katoličkoj Crkvi, koja svoje korijene vuče još iz doba Kraljevine Jugoslavije, kada se jačanjem Srpske pravoslavne crkve na hrvatskom teritoriju nastojalo pridonijeti srbijanskim političkim planovima. Po završetku Drugog

svjetskog rata novi vlastodršci javno su pozivali na linč »neprijatelja«. Govor mržnje bio je već općeprihvaćen dio ratne partizanske i prokomunističke književne poetike pa je mržnja kao temelj njihova svjetonazora interpolirana i u pjesničke uratke čak i pojedinih do danas cijenjenih književnika. U poslijeratnim godinama ta se mržnja ostvarivala u masovnim egzekucijama, u kojima su stradavali vjerski i rodoljubno usmjereni građani te svećenici i redovnici Katoličke Crkve, koje su komunisti vidjeli najvećom prijetnjom u provedbi svoje ideologije. Pozivi na likvidacije bili su javni, stvorena je klima javnog i ovlaštenog progona i zatiranja svih koji su bili sumnjivi. Autor se tu osvrnuo i na već tada važeće međunarodno ratno pravo, na Ženevsku konvenciju iz 1906. i na prvo spominjanje izraza »zločin protiv čovječnosti« 1915. godine.

U četvrtom poglavlju *Krvavi dubrovački listopad 1944.* opisane su ratne i poratne okolnosti u Dubrovniku, suodnos ustaških, talijanskih, nacističkih i četničkih snaga te prelazak četnika u redove partizana prije ulaska partizana u Dubrovnik. Autor je dao i iscrpne podatke o svim svećenicima žrtvama partizanskog pokolja na Daksi i drugdje, donijevši i sve dostupne podatke o okolnostima pogublivanja. U petom poglavlju *Titov »antifašizam«* opisuje se stav službenih komunističkih vlasti prema partizanskim zločinima, koji su se opravdavali borbom protiv fašizma.

U poglavlju *Ne zaboravu* opisuje se postupak ekshumacije ostataka žrtava iz dvije grobne jame na Daksi. Ekshumacija je provedena od 24. do 29. rujna 2009., a posmrtni ostatci preneseni su na Odjel patologije Opće bolnice u Dubrovniku. Utvrđeno je da je riječ o kostima 53 osobe, a vrijeme smrti odgovara razdoblju Drugog svjetskog rata. Uz ostatke su pronađene brojne čahure i zrna, dugmad, kopče, dijelovi svećenič-

kih ovratnika, krunice, križevi, nekoliko ogrlica i prstena. Obdukcija je utvrdila da je riječ o egzekucijama pucanjem pištoljem u zatiljak. Analizom DNK identificirano je 18 osoba (od 53), a među njima i dvojica svećenika: isusovac pater Petar Perica i don Mato Milić Kalafatović. Ostatci patra Perice pokopani su potom u isusovačkoj grobnici na Boninovu 26. lipnja 2010. godine.

Autor knjige osvrnuo se i na književno–pjesnički opus patra Perice, kojega je odlikovala odlučnost u obrani kršćanskih vrijednosti, ljubav i vjera u Kristovu zaštitu, odanost i vjernost Kristovoj majci, štovanje dobrote i nevinosti kao visokih kršćanskih vrednota, ljubav prema domu i domovini te vjera u znanost i napredak.

U knjizi nalazimo bogat izbor iz Peričina pjesničkog opusa, ali i prijepis »presude« Vojnog suda Komanda južnodalmatinskog područja »u ime naroda Jugoslavije« te pismo partizanskog zapovjednika Ante Jurjevića Bajce i druga svjedočanstva stradanja mučenika s Dakse. Knjiga je opremljena iscrpnim popisom literature i kazalom imena. Autor je knjizi pristupio s povijesnog gledišta, dajući nam uvid u životni put jednoga čovjeka posvećenog svomu poslanju, vjeri i Crkvi, te raskrinkavajući na taj način zločine iz mržnje i ideologije koju su činile partizanske snage i kasnije komunističke vlasti pod maskom »antifašizma«.

Ivana Klinčić

Ivan Koprak (ur.), *Vrline i poslovna etika*, FTIDI, Zagreb, 2015, 201 str.

Ova knjiga sadrži dvanaest priloga predstavljenih na simpoziju *Vrline i poslovna etika*, održanome 27. veljače 2015. godine u organizaciji Centra za poslovnu etiku Filozofskoga fakulteta Družbe Isusove u Zagrebu.